

VOIKO
OIKEUSASIAMIES
AUTTAA?

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

Mitä oikeusasiamies tekee?

Oikeusasiamies valvoo, että viranomaiset ja virkamiehet noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Lisäksi hän valvoo muita julkista tehtävää hoitavia. Oikeusasiamies seuraa erityisesti, että hyvä hallinto sekä perus- ja ihmis-oikeudet toteutuvat.

Oikeusasiamiehen ohella valvonnasta vastaa kaksi apulaisoikeusasiamiestä, jotka toimivat itsenäisesti ja samoin valtuuksin kuin oikeusasiamies.

Eduskunta valitsee oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehet neljäksi vuodeksi kerrallaan. Oikeusasiamies antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen toiminnastaan.

Miten oikeusasiamies toimii?

Oikeusasiamies tutkii hänelle tulevia kanteluita. Hän voi myös omasta aloitteestaan tutkia havaitsemaansa epäkohtaa. Oikeusasiamiehelle tulee yli 4000 kantelua vuodessa.

Oikeusasiamies tekee myös tarkastuksia virastoihin, varuskuntiin ja erilaisiin laitoksiin. Tarkastusten yhteydessä laitosten henkilökunta, asukkaat ja varusmiehet voivat keskustella luottamuksellisesti oikeusasiamiehen kanssa. Oikeusasiamiehen kansliasta tehdään vuosittain noin 100 tarkastusta.

Oikeusasiamiehelle tulee yli 4000 kantelua vuodessa. Kansliasta tehdään vuosittain yli 100 tarkastusta.

Kuvassa laillisuusvalvojat keväntalvella 2013, (vas.) eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen, apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin ja apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja.

VOIKO OIKEUSASIAMIES AUTTAA?

Oikeusasiamiehen puoleen voi kääntyä, kun epäilee, että viranomainen tai virkamies ei ole noudattanut lakia tai täyttänyt velvollisuuksiaan tai että perus- ja ihmisoikeudet eivät ole toteutuneet asianmukaisesti.

Kuka voi kannella?

Oikeusasiamiehelle voi kannella kuka hyvänsä. Kantelun voi tehdä itseään koskevasta asiasta tai viranomaisen menettelystä yleisesti. Jos kantelee toisen puolesta, on syytä liittää mukaan valtakirja.

Kenestä voi kannella?

Oikeusasiamiehelle voi kannella viranomaisista, virkamiehistä ja muista, jotka hoitavat julkista tehtävää.

Ennen kantelun tekemistä kannattaa monissa tapauksissa ottaa yhteyttä suoraan siihen viranomaiseen, jonka menettelyä pitää lainvastaisena. Ongelma voi ratketa nopeasti jo näin.

Viranomaisia ovat esimerkiksi:

- *valtion virastot ja laitokset*
- *kuntien virastot ja laitokset sekä luottamuselimet*
- *tuomioistuimet*

Virkamiehiä ovat esimerkiksi:

- *kunnanjohtajat*
- *peruskoulunopettajat*
- *poliisit*
- *rakennustarkastajat*
- *sosiaalityöntekijät*
- *terveyskeskuslääkärit*
- *tuomarit*
- *ulosottomiehet*

Muita julkista tehtävää hoitavia ovat esimerkiksi:

- *työttömyyskassat ja vakuutuslaitokset, jotka hoitavat lakisääteisiä korvauksia, tukia ja eläkkeitä*
- *yksityiset, joilta kunnat ostavat sosiaali- ja terveyspalveluita, kuten lastenkodit*
- *yritykset hoitaessaan julkista tehtävää, kuten asiamiespostit*

Oikeusasiamiehen valvontaan eivät kuulu:

- *eduskunta lainsäätäjänä eivätkä kansanedustajat*
- *valtioneuvoston oikeuskansleri*
- *ulkomaan viranomaiset*
- *kansainväliset järjestöt*
- *aatteelliset yhdistykset*
- *pankit, muut liikeyritykset ja esimerkiksi asunto-osakeyhtiöt*
- *yksityiset ammatinharjoittajat, kuten asianaajat tai yksityislääkärit*
- *yksityishenkilöt*

Mistä voi kannella?

Kantelun voi tehdä lainvastaisesta menettelystä.

Lainvastaista on esimerkiksi:

- *toimivallan ylitys tai harkintavallan väärinkäyttö*
- *viivästys asian käsittelyssä, päätöksen puutteellinen perustelu, huolimattomuus, neuvonnan puute, epäasianmukainen käyttäytyminen tai muu hyvän hallinnon vastainen menettely*
- *perus- ja ihmisoikeuksien loukkaukset*

Oikeusasiamies ei tutki:

- *nimetöntä kantelua*
- *kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei tutkimiseen ole erityisiä syitä*
- *asiaa, joka on parhaillaan tuomioistuimen tai muun viranomaisen käsiteltävänä.*

- *asiaa, jossa on muutoksenhaku kesken tai johon voi vielä hakea muutosta*
- *asiaa, joka ei kuulu oikeusasiamiehen toimivaltaan*

Miten oikeusasiamies tutkii kantelun?

Oikeusasiamies tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä, että viranomainen on toiminut lainvastaisesti tai laiminlyönyt velvollisuutensa tai jos oikeusasiamies katsoo siihen olevan aihetta muusta syystä.

Oikeusasiamies ryhtyy kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta. Hän arvioi asiaa lain, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Kantelua tutkiessaan oikeusasiamies kuulee kantelun kohdetta sekä pyytää selvityksiä ja lausuntoja viranomaisilta. Hän voi myös määrätä kansliansa tarkastajat tekemään tutkimuksia asiassa. Tarvittaessa oikeusasiamies voi pyytää poliisilta tutkinta-apua.

Kantelijan nimi tulee kantelun kohteena olevan tietoon, kun tälle varataan tilaisuus kertoa oma näkemyksensä asiasta.

Kantelut ovat yleensä julkisia. Salassa pidettäviä ovat lain mukaan esimerkiksi kantelijan terveydentilaa tai sosiaalietuuksia koskevat tiedot.

Oikeusasiamies voi siirtää kantelun käsittelyn toimivaltaiselle viranomaiselle. Siirrosta ilmoitetaan kantelijalle.

Mitä kantelusta seuraa?

Kantelun seuraukset riippuvat siitä, mitä oikeusasiamiehen tutkimuksissa tulee ilmi.

Oikeusasiamies voi

- nostaa syytteen, jos kyse on lainvastaisuudesta
- antaa huomautuksen, jos on kyse lainvastaisesta menettelystä tai velvollisuuden laiminlyönnistä
- saattaa viranomaisen tietoon käsityksensä lainmukaisesta menettelystä
- kiinnittää viranomaisen huomiota hyvän hallinnon vaatimukseen tai näkökohtiin, jotka edistävät perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista
- tehdä viranomaiselle esityksen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi tai hyvittämiseksi
- kiinnittää valtioneuvoston huomiota puutteisiin, joita on havainnut säännöksissä tai määräyksissä, ja tehdä esityksiä puutteiden poistamiseksi.

Sen sijaan oikeusasiamies ei voi

- muuttaa viranomaisten ratkaisuja
- kumota tuomioistuimen päätöstä tai puuttua todistelun tai oikeuskysymysten arviointiin
- puuttua siihen, miten viranomainen on käyttänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin
- määrätä maksettavaksi vahingonkorvauksia
- antaa lainopillisia tai asianajollisia neuvoja

irrota kantelulomake lorem ipsum dolor sit amet

OLETTEKO KANNELLUT TAI VALITTANUT ASIASTA
JO MUULLE VIRANOMAISELLE? *

KYLLÄ

EN

MILLE VIRANOMAISELLE?

MILLOIN?

ONKO ASIA JO RATKAISTU? *

KYLLÄ

EI

PÄIVÄYS *

ALLEKIRJOITUS *

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

KANTELU EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHELLE

Täyttäkää kaikki tähdellä (*) merkityt kohdat ja perustelkaa, miksi pidätte menettelyä lainvastaisena tai virheellisenä. Tarvittaessa voitte jatkaa erillisellä paperilla. Voitte liittää kanteluun myös päätökset ja asiakirjat, jotka tukevat kantelua. Liitteet palautetaan myöhemmin.

SUKUNIMI *

ETUNIMI *

OSOITE *

POSTINUMERO *

POSTITOIMIPAIKKA *

PUHELIN PÄIVISIN

FAKSI

SÄHKÖPOSTI

VIRANOMAINEN, VIRKAMIES TAI MUU JULKISTA TEHTÄVÄÄ

HOITAVA TAHO, JONKA TOIMINTAA ARVOSTELETTE *

Jos kantelu koskee viranomaisen päätöstä, liittäkää mielellään kanteluunne tuo päätös tai kopio siitä. Liitteet voitte lähettää sähköpostina osoitteella oikeusasiamies@eduskunta.fi tai postitse osoitteella Oikeusasiamiehen kanslia, 00102 Eduskunta.

Jos kanteluunne koskee viranomaisen menettelyä, jota pidätte lainvastaisena, selostakaa tarkemmin:

KENEN MENETTELYÄ ARVOSTELETTE? *

KÄÄNNÄ

MITÄ TAPAHTUI?

MILLOIN?

MISSÄ?

MUUTA?

MIKSI MENETTELY ON MIELESTÄNNE LAINVASTAINEN? *

KUINKA KANTELU TEHDÄÄN?

Kantelun voi tehdä kirjoittamalla oikeusasiamiehelle vapaamuotoisesti tai kantelulomakkeella. Lomake on tämän esitteen liitteenä ja sähköisenä oikeusasiamiehen verkkosivuilla www.oikeusasiamies.fi.

Kantelun tekemisestä voi keskustella etukäteen oikeusasiamiehen päivystävän lakimiehen kanssa. Hänet tavoittaa eduskunnan vaihteen kautta puh. 09-4321.

Päivystysajat ovat ma, ke, pe klo 9-12 ja ti, to klo 12-15.

Kantelu toivotaan tehtävän kotimaisilla kielillä tai tarvittaessa englanniksi.

Kantelussa on mainittava

- *kenen tai minkä viranomaisen menettelyä arvostelee*
- *mitä menettelyä tai päätöstä pitää lainvastaisena*
- *miksi pitää menettelyä tai päätöstä lainvastaisena tai virheellisenä*
- *onko asia vireillä tuomioistuimessa tai muualla*

Kanteluun on hyvä liittää kopiot asiaa valaisevista päätöksistä ja muista asiakirjoista.

Kantelusta tulee käydä ilmi kantelijan nimi ja osoite sekä mielellään puhelinnumero ja sähköpostiosoite. Nimetöntä kantelua ei tutkita.

Kantelun voi lähettää oikeusasiamiehelle postitse, faksitse tai sähköpostitse. Kantelija saa ilmoituksen, kun kantelu on tullut oikeusasiamiehelle.

Kantelun tutkiminen on maksutonta. Oikeusasiamiehen ratkaisu lähetään aina kantelijalle ja kantelun kohteelle. Samalla kantelijalle palautetaan kantelun liitteet.

Oikeusasiamiehen ratkaisu voidaan julkaista oikeusasiamiehen verkkosivuilla ja siitä tiedottaa myös tiedotusvälineille. Kantelijan nimeä ei julkaista eikä salassa pidettäviä tietoja paljasteta.

Kantelun liitteet ja lähetys

Kanteluun on hyvä liittää kopiot asiaa valaisevista päätöksistä ja muista asiakirjoista. Kantelun voi lähettää oikeusasiamiehelle postitse, faksitse tai sähköpostitse. Kantelija saa ilmoituksen, jos kantelu otetaan tutkittavaksi.

Kantelun tutkiminen on maksutonta. Kantelun käsittelyaika vaihtelee, mutta kaikki asiat pyritään ratkaisemaan alle vuodessa.

Päätös kanteluun

Oikeusasiamiehen ratkaisu lähetään aina kantelijalle ja kantelun kohteelle. Samalla kantelijalle palautetaan muut kuin sähköpostissa tulleet kantelun liitteet.

Oikeusasiamiehen ratkaisu voidaan julkaista oikeusasiamiehen verkkosivuilla ja siitä voidaan tiedottaa myös tiedotusvälineille. Kantelijan nimeä ei julkaista eikä salassa pidettäviä tietoja paljasteta.

MITÄ OVAT PERUS- JA IHMISOIKEUDET JA HYVÄ HALLINTO?

Oikeusasiamies arvioi kanteluita myös ihmisten oikeuksien ja hyvän hallinnon toteutumisen näkökulmasta.

Mitä ovat ihmisoikeudet?

Ihmisoikeudet ovat kaikille kuuluvia perustavanlaatuisia oikeuksia, jotka on kirjattu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Suomi on sitoutunut turvaamaan nämä oikeudet kansalaisilleen ja alueellaan oleville ihmisille.

Ihmisoikeuksilla pyritään mahdollistamaan ihmisarvon mukainen elämä.

Ihmisoikeudet suojaavat tiettyjä vapauksia, kuten ajatuksen, uskonnon, liikkumisen ja kokoontumisvapauden.

Ihmisoikeussopimukset turvaavat taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia. Näitä ovat esim. oikeus omaisuuteen, työhön, riittävään elintäsoon, oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe, oikeus sosiaaliturvaan, opetukseen ja kehitykseen.

Sopimukset kieltävät syrjinnän, orjuuden, pakkotyön, kidutuksen ja mielivaltaisen pidätyksen.

Mitä ovat perusoikeudet?

Perusoikeuksilla tarkoitetaan yksilölle Suomen perustuslaissa turvattuja oi-

keuksia, jotka ilmaisevat yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyttä perusarvoja.

Perusoikeudet turvaavat yksilön vapautta julkisen vallan puuttumisilta. Tällaisia ns. vapausoikeuksia ovat muun muassa oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen samoin kuin liikkumisvapaus, yksityiselämän suoja, sananvapaus, kokoontumis- ja yhdistysvapaus sekä omaisuuden suoja.

Perusoikeuksiin kuuluvat myös taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet. Tällaisia ovat esimerkiksi oikeus työhön, sosiaaliturvaan ja opetukseen. Julkisella vallalla on velvoite turvata ja edistää näiden oikeuksien toteutumista.

Lisäksi perustuslaki suojaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, vaali- ja osallistumisoikeuksia, kielellisiä oikeuksia sekä ympäristöä.

Mitä on hyvä hallinto?

Hyvällä hallinnolla tarkoitetaan keskeisesti sitä, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä viranomaisessa tai tuomioistuimessa.

Hyvä hallinto on perustuslain takaama oikeus. Hallintolaissa ja muissa laeissa säädetään tarkemmin hyvän hallinnon vaatimuksista.

YHTEYSTIEDOT

Postiosoite

Eduskunnan oikeusasiamies
00101 Eduskunta

Käyntiosoite

Oikeusasiamiehen kanslia
Arkadiankatu 3
Helsinki
(avoinna ma–pe klo 9–16)

Puhelin

(09) 4321 (eduskunnan vaihde)

Sähköposti

oikeusasiamies@eduskunta.fi

SUOJATTU SÄHKÖPOSTI

Suojattua yhteyttä on syytä käyttää, kun lähettää aineistoa, joka sisältää salassa pidettäviä tai muuten arkaluontoisia asioita.

Suojattu sähköposti:

<https://turvaposti.eduskunta.fi>

Vastaanottaja:

oikeusasiamies@eduskunta.fi

Faksi

(09) 432 2268

Verkkosivut

www.oikeusasiamies.fi

Asiakaspalvelu

Keskustelu mahdollisesta kantelusta:
päivystävä lakimies, puh. (09) 4321,
ma, ke, pe klo 9–12 ja ti–to klo 12–15

Tiedustelut kantelun käsittelyn vaiheesta:
kirjaamo, puh. (09) 432 3381

Tiedottaja, (09) 432 3352

